

STRATEGI FOR NORSK DELTAKELSE I DET EUROPEISKE FORSVARSFONDET

Formål

Det europeiske forsvarsfondet (European Defence Fund - EDF) iverksettes som et syvårig program fra 1. januar 2021. Gjennom et romertallsvedtak til Langtidsplanen for forsvarssektoren (Prop. 14 S (2020–2021)) fattet Stortinget vedtak om at Norge skal delta i fondet fra samme dato.¹ Norge vil delta i fondet gjennom det frivillige samarbeidet i EØS-avtalen. EDF er ett av flere EU-programmer der Norge deltar. Deltakelsen i EU-programmene ivaretas av det enkelte fagdepartement. I likhet med hva som er tilfelle i de øvrige landene forvaltes norsk EDF-deltakelse av Forsvarsdepartementet. I kraft av sitt omfang og karakter representerer EDF et nytt kapittel i det forsvarsindustrielle samarbeidet i Europa og i Norges samarbeid med EU. For å bidra til størst mulig nasjonal nytteverdi av deltakelsen i fondet er det derfor behov for en strategi for norsk deltakelse i EDF.

Bakgrunn

EU er en viktig forsvars- og sikkerhetspolitisk partner for Norge gjennom samarbeidsavtalen med Det europeiske forsvarsbyrået (EDA), deltakelse i EUs sivile og militære operasjoner, og regelmessige sikkerhetspolitiske konsultasjoner og dialog². Videre er EØS-avtalen utgangspunkt for norsk deltakelse i det indre marked for forsvarsmateriell. Norge deltar i EDF³ gjennom EØS-avtalen. EDF er ett av flere forsvarsinitiativer EU har tatt de siste årene, inkludert Permanent strukturert forsvarssamarbeid (PESCO⁴ og ⁵) og etableringen av et forsvarsplanleggingssystem (CDP⁶ og CARD⁷). Initiativene er del av et bredere fremstøt for å styrke det forsvarspolitiske og forsvarsindustrielle samarbeidet i EU, som i videre forstand har til hensikt å gi unionen en større rolle på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området i tråd med EUs globale strategi fra 2016⁸. EDF skiller seg ut fra de øvrige forsvarsinitiativene ved sin forankring i Det indre marked, de betydelige finansielle dimensjonene, og Europakommisjonens sentrale rolle. Utgangspunktet for

¹ Romertallsvedtak XXIV i Innst. 87 S (2020–2021) til Langtidsplanen for forsvarssektoren «Evne til forsvar – vilje til beredskap» (Prop. 14 S (2020–2021)).

² Norge i Europa. Regjeringens strategi for samarbeidet med EU 2018-2021. Regjeringens arbeidsprogram for samarbeidet med EU i 2021.

³ COM(2018) 476 final, Kommisjonens forslag av 13.06.2018. Endelig forordning ventet vedtatt i april 2021.

⁴ COUNCIL DECISION (CFSP) 2017/2315 av 11.12.2017 etablerer PESCO

⁵ COUNCIL DECISION (CFSP) 2020/1639 av 05.11.2020 stipulerer regler for deltagelse fra tredjeland

⁶ EDA fakta-ark tilgjengelig her: https://www.eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2018-06-28-factsheet_cdpb020b03fa4d264cfa776ff000087ef0f

⁷ EDA CARD-rapport 2020 tilgjengelig her: <https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2020-11-20-card>

⁸ EEAS dokument tilgjengelig her: https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf

forslaget om å etablere EDF som et forsvarsindustrielt program er erkjennelsen både i Kommisjonen og blant medlemslandene om at europeiske land får for lite igjen for sine forsvarsinvesteringer. Ikke bare bruker de europeiske NATO-landene mindre på forsvar enn sin alliansepartner USA. Midlene utnyttes heller ikke rasjonelt og effektivt fordi det europeiske forsvarsmarkedet i stor grad er fragmentert langs nasjonale skillelinjer. Det europeiske forsvarsmarkedet preges av et mangfold av leverandører av samme eller tilsvarende produkter, eksempelvis flere typer kampfly, stridsvogner og krigsfartøyer. Duplisering av ressursinnsats og proteksjonisme leder til lite rasjonell ressursutnyttelse, lav kostnadseffektivitet, og en svakere og mindre relevant og konkurransedyktig forsvarsindustri. Fragmenteringen og dupliseringen er kombinert med mangler innenfor strategisk viktige kapabiliteter og nye teknologier, som selv ikke de største europeiske nasjonene ser seg i stand til å utvikle alene. Utfordringen øker av dagens geopolitiske utvikling med et globalt forsvarsmarked som i økende grad domineres av USA, Russland og Kina. En forutsetning for at Europa skal kunne hevde seg i dette markedet er økt samarbeid mellom europeiske forsvarsbedrifter, og fortrinnsvis på sikt også en rasjonalisering av den europeiske forsvarsindustrien.

Selv om EDF har et mindre omfang enn opprinnelig foreslått er det stor interesse blant medlemslandene for å nyttiggjøre seg mulighetene programmet gir. De nordiske EU-medlemmene er alle aktivt engasjert i EDF, men preges av forskjeller landene mellom når det gjelder sentrale faktorer som nasjonal forsvarsindustri størrelse og omfanget av forskning og utvikling i eller rettet mot forsvarssektoren. Sverige har den bredeste og mest utviklede forsvarsindustrielle og teknologiske base i Norden og tilnærmer seg EDF på en måte som viser de tette relasjonene mellom forsvar, forskning og industri. Finland har en svakere tradisjon for forskning og utvikling i forsvarssektoren og dermed en smalere teknologi- og kompetansebase å bygge sin tilnærming på. Danmark har en svært begrenset forsvarsindustri og et lite forsvarsrettet forskningsmiljø, men har til gjengjeld vektlagt en bredere, mer tverrsektoriell tilnærming. Generelt er de store medlemslandene på vegne av sine egne systemproduserende industrilokomotiver mer opptatt av å innrette EDF mot strategiske satsinger som neste generasjon kampfly, ubemannede fly og landstridsystemer, mens de små- og mellomstore medlemslandene prioriterer en bredere, mindre spisset tilnærming rettet mot delsystemer og inkludering av små og mellomstore bedrifter.

Hensikten med EDF

Med bakgrunn i ovennevnte er hovedformålet med EDF å styrke europeisk forsvarsevne og stridskraft, motvirke fragmenteringen av det europeiske forsvarsmarkedet, og bedre europeisk forsvarsindustri konkurransekraft og evne til å levere teknologi, systemer og kompetanse som Europa trenger i fremtiden, med andre ord sikre Europas forsvarsindustrielle og –teknologiske basis.

Med finansiell støtte som sentralt virkemiddel har EDF som mål å stimulere til flernasjonalt myndighets- og industrielt samarbeid i hele verdikjeden fra forskning, teknologiutvikling, produksjon og til anskaffelser av forsvarsmateriell. EDF har imidlertid ikke til hensikt å finansiere produksjon og anskaffelser. Dette forblir et ansvar for industrien og nasjonale myndigheter. EDF skal komme i tillegg til og skal styrke og tilføre merverdi til nasjonenes og industriens egne satsinger.

Dette forventes å gi en dobbelteffekt på forsvarsevnen, ved å frigjøre midler gjennom effektivisering samtidig med økt satsning på strategiske viktige områder og ny teknologi. Lykkes fondet etter sin hensikt vil den europeiske forsvarsindustrien konsolideres gjennom vekst og europeisk forsvarsevne styrkes.

EDF skal også bidra til styrket sivil-militært samarbeid og synergi i hele verdikjeden og ses derfor i sammenheng med andre relevante EU programmer, primært forsknings- og innovasjons- og romprogrammene. For å bidra til å utnytte sivil spissteknologi i militære anvendelser settes en betydelig andel av fondets midler av til forskning og utvikling av fremvoksende og banebrytende teknologier (Emerging and Disruptive Technologies) som kan bidra til grunnleggende tekniske og operative endringer.

EDFs omfang og innretning

EDF har et omfang på 8 mrd. Euro for programperioden 2021-27. Norges kontingent til EDF vil utgjøre rundt 2 mrd. kroner over perioden. Programmet omfatter hele verdikjeden fra mer grunnleggende forskning og utvikling stigende oppover teknologimodenhetsskalaen til og med prototyper for serieproduksjon. Fondet innrettes mot et antall områder⁹ som omfatter alle militære operasjonsdomener og sentrale kapabilitets- og teknologiområder. Fondet er videre organisert i to deler, forskningsaktiviteter og utviklingsaktiviteter, men gir ikke finansiell støtte til serieproduksjon av sluttprodukter. En tredjedel av midlene fordeles til forskningsprosjekter og to tredjedeler til utviklingsprosjekter over programperioden. Prosjektstøtte forutsetter deltakelse av minst 3 land.

Forskningsdelen av EDF har 100 % dekning av direkte kostnader for deltagerne. Dette i motsetning til utviklingsdelen hvor dekningsgraden kan variere mellom 20-90%, og dermed forutsetter til dels

⁹ EDF Draft Work Plan 2021 Categories of Action: 1. Defence medical support, Chemical Biological Radiological Nuclear (CBRN), biotech and human factors. 2. Information superiority. 3. Advanced passive and active sensors. 4. Cyber. 5. Space. 6. Digital transformation. 7. Materials and components. 8. Energy resilience and environmental transition. 9. Air combat. 10. Air and missile defence. 11. Ground combat. 12. Force protection and mobility. 13. Naval combat. 14. Underwater warfare. 15. Simulation and training.

betydelig med-finansiering fra nasjonale myndigheter og/eller tilskuddsmottaker som vil være norsk industri og/eller aktører innen forskning og utvikling (FoU). For utviklingsdelen blir det derfor et strategisk spørsmål hvilke prosjekter norske myndigheter skal involvere seg i, og i hvilken utstrekning forsvarssektoren skal bidra med med-finansiering i samarbeid med øvrige deltakende land og bedrifter. For bevilgning av midler til utviklingsprosjekter er det videre en forutsetning at deltakende lands myndigheter avgir felles støtteerklæringer som kan indikere intensjoner om fremtidige anskaffelser av den utviklede teknologien. For forskningsdelen kan det imidlertid legges til grunn at målet er størst og best mulig norsk søkning til utlysningene, og de nasjonale virkemidlene må innrettes deretter.

EDFs innhold og utvikling bestemmes i de årlige arbeidsprogrammene som vedtas av en programkomité hvor medlemslandene er representert. Her vil Norge også delta gjennom EØS-avtalen, men uten stemmerett.

Norske interesser og mål

Norge er en aktiv deltaker og bidragsyter til europeisk forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid. Dette inkluderer forsknings-, teknologi- og materiellsamarbeid i EU-rammen, NATO og bilateralt. Norge anskaffer grovt sett like andeler av Forsvarets materiell fra europeisk, amerikansk og norsk industri. Deltakelsen i EDF er en naturlig følge av at forsvars- og sikkerhetsanskaffelser er en del av EØS-avtalen på linje med øvrige offentlige anskaffelser og at norsk forsvarsindustri er en integrert del av europeisk forsvarsindustri med betydelig tilstedeværelse og virksomhet i EU-landene på samme måte som europeisk forsvarsindustri har en betydelig representasjon i Norge. Norge deler EUs ønske om å styrke den europeiske forsvarsevnen gjennom å konsolidere og øke den europeiske forsvarsindustrielle og teknologiske basens evne til å understøtte medlemslandenes operative behov. Dette vil bidra til en mer kostnadseffektiv frembringelse av materielle kapasiteter på europeisk side, og dermed også være et bidrag til trans-atlantisk byrdefordeling. Deltakelse i EDF er også av betydning for Norges bredere forsvarspolitiske samarbeid med sentrale EU- og NATO-land, og vår deltakelse i flernasjonalt forsvarssamarbeid i Europa. Dette samarbeidet preges av dynamikk under ledelse av større EU-land som Tyskland og Frankrike, og hvor mindre, likesinnede stater kan knytte seg til uavhengig av om disse er med i EU eller NATO. Ledernasjonene bruker imidlertid i økende grad EU-rammen for å ta konkrete prosjekter fremover. Deltakelse i EDF er derfor viktig for å underbygge tilknytningen til større EU-land som er våre nærmeste allierte i NATO, og for å realisere prosjekter som kan være relevante for våre nasjonale og NATO-behov.

Langtidsplan for forsvarssektoren (LTP) vil være et sentralt utgangspunkt for oppfølgingen av EDF. Norsk deltakelse i utviklingsdelen av EDF vil være et viktig ledd i å fremskaffe materielle

kapasiteter og systemer Forsvaret trenger i tett samarbeid med europeiske allierte og partnere, og som bidrar til å oppfylle sentrale styrkemål i vår nasjonale og NATOs forsvarsplanlegging. Deltakelsen vil samtidig styrke norsk innflytelse og posisjon i EU og i europeisk militært, teknologisk og industrielt samarbeid. Videre bidra til å opprettholde og videreutvikle norsk teknologisk og industriell kompetanse og kapasitet på områder av betydning for landets forsvar og sikkerhet i tråd med nasjonal forsvarsindustriell strategi¹⁰ og regjeringens handlingsplan for eksport¹¹.

Ved å gjøre norsk teknologi og kompetanse tilgjengelig i EDF-prosjekter styrkes europeisk kapabilitetsutvikling og derigjennom det europeiske bidrag til og byrdefordeling i NATO. I enkelte tilfeller, der operative og politiske behov tilsier det, kan det være aktuelt for norske aktører å delta i søknader som kan lede fram til utviklingsprosjekter for å få tilgang til resultatene av prosjektet eller for å bygge nettverk, selv om prosjektet er på et område der norske aktører har mindre kapasitet eller kompetanse til å bidra.

Deltakelsen i forskningsdelen av EDF hviler også på forutsetninger gitt av norsk europapolitikk og forskningspolitikk. Som nevnt i LTP er det styrende utgangspunkt koblingen mellom FoU og operativ evne. Her fremgår det at «målet med forskning og utvikling i forsvarssektoren er å frembringe tilstrekkelig kunnskap som del av beslutningsgrunnlaget for å sørge for relevant operativ evne og langsiktig bærekraft». Selv om ikke forskningsaktiviteter gir styrket operativ evne på kort sikt, er det en klar sammenheng mellom operativ evne og FoU-bevilgninger 10-25 år tidligere.

Samtidig beskriver LTP teknologiske utviklingstrekk som gir behov for justering av FoU-satsingen. Selv om det fortsatt vil være behov for militær teknologiutvikling, ser vi at sivilt utviklet teknologi stadig oftere er nyttig for militære formål samtidig som teknologiutviklingen i sivil sektor er raskere enn i forsvarssektoren på mange områder. Videre har militær teknologi nådd et kostnads- og kompleksitetsnivå som underbygger nødvendigheten av internasjonalt samarbeid. Derfor legger LTP opp til at forsvarssektoren skal trekke på et bredere kunnskapstilfang for å frembringe rettidig kunnskap ved å øke sitt samvirke med sivil sektor og internasjonalt samarbeid. EU og europeiske allierte er sentrale partnere, og regjeringen har som mål å styrke samarbeidet ytterligere. Et styrket samarbeid med sivil sektor omfatter videreutvikling av samarbeidet med Norges forskningsråd og et bredere og tettere samarbeid med sivile FoU-miljøer nasjonalt og internasjonalt. Videre vil FD søke å utnytte synergieffektene med andre EU-programmer på FoU-

¹⁰ Meld. St. 17 (2020-2021) Samarbeid for sikkerhet. Nasjonal forsvarsindustriell strategi for et høyteknologisk og framtidsrettet forsvar.

¹¹ For og med norsk næringsliv - regjeringens handlingsplan for eksport, oktober 2020.

området. Fra EU-siden ser vi et økende overlapp mellom programmene, noe som medfører at et økende behov for at også Norge ser EU-programmene i sammenheng. Dette gjelder særlig rammeprogrammet for forskning og innovasjon, Digitalt Europa og romprogrammet.

Målene for norsk deltakelse i EDF er at:

- Norge blir tettere integrert i det europeiske forsvarssamarbeidet og deltar i konsolideringen av det europeisk forsvarsmarkedet.
- Deltakelsen skal underbygge det bredere forsvarspolitiske samarbeid med sentrale EU- og NATO-land.
- Norge deltar i utformingen av kostnadseffektive kapabiliteter som utvikles i Europa i tråd med fremtidige nasjonale anskaffelsesbehov.
- Norsk forsvarsindustri videreutvikler og styrker kompetansen på de prioriterte teknologiske kompetanseområdene i Nasjonal forsvarsindustriell strategi.
- Norsk forsvarsindustri får bedre markedsadgang og styrker samarbeidet med europeisk forsvarsindustri.
- Norsk forsvarsrelevant forskning utvikles og styrkes gjennom økt sivil-militært og europeisk forskningssamarbeid til støtte for nasjonal operativ evne.
- Norske forskningsmiljøers og industriers nettverk, kompetanse og evne til å utvikle og implementere fremvoksende og banebrytende teknologier for forsvarsformål styrkes.
- Norske aktører deltar i flest mulig forskningsprosjekter med finansiell retur som minst tilsvarer Norges bidrag til EDF og med størst mulig kunnskapstilfang for deltakere i og utenfor forsvarssektoren.

Norske prioriteringer

Deltakelse i EDF skal ses i sammenheng med den videre utvikling av Forsvarets operative kapasiteter og nasjonale prioriteringer og satsinger innen forsvarsrelatert forskning, utvikling og investeringer i tråd med LTP. Samarbeid om EDF-prosjekter skal primært ta utgangspunkt i norske militære behov og nasjonal teknologisk og industriell kompetanse og kapasitet, og først og fremst innrettes mot de prioriterte nasjonale teknologiske satsingsområdene (TKO) og de relevante FoU-områdene i forsvarssektoren som fremgår av Strategi for FoU i forsvarssektoren¹².

Foruten å muliggjøre en utvikling og styrking av tradisjonell norsk forsvarsteknologisk forskning og forsvarsindustri skal deltakelsen bidra til å inkludere og fremme andre relevante nasjonale

¹² Strategi for forskning og utvikling i forsvarssektoren (2018).

kompetansemiljøer ved blant annet å legge til rette for utvikling og utnyttelse av fremvoksende og banebrytende teknologier for forsvarsformål. EU har et uttalt mål om at EDF skal bidra til styrket sivil-militært samarbeid. Dette samsvarer godt med norske prioriteringer og tilsier at man særlig for forskningsdelen legger til grunn en bredere tilnærming med involvering av relevante aktører som normalt befinner seg på utsiden av forsvarssektoren. Satsing på områder med sterk norsk fagkompetanse, både på sivil og militær side, vil her danne grunnlaget for det norske påvirkningsarbeidet mot EU.

Samarbeid om utvikling innebærer sterkere forpliktelser og med-finansiering som etablerer forventninger om fremtidige felles anskaffelser og levetidsunderstøttelse av det ferdig utviklede materiellet. Slikt samarbeid må derfor først og fremst søkes hos våre nærmeste allierte og partnere i EU, det vil i første rekke si Tyskland, Nederland, Polen, Frankrike og de nordiske og baltiske land. Dette utelukker ikke samarbeid med andre EU-land da man må forvente at land som Spania og Italia blir viktige ledenasjoner og samarbeidspartnere i EDF. Norge skal innenfor rammene EDF-forordningen setter bidra til samarbeid med sentrale, allierte tredjeland som Storbritannia og USA.

Ved valg av utviklingsprosjekter og partnere til disse er det viktig å legge et realistisk, helhetlig og langsiktig levetidsperspektiv til grunn. Tidlige avklaringer av behov, motiver, forutsetninger og interesser er sentralt for vellykket materiellsamarbeid. Samarbeidskonstellasjoner med potensial for senere interessekonflikter bør unngås. Klarhet om roller, ansvar og arbeidsdeling ved oppstart av prosjektene er viktig for å unngå senere konflikter.

Forskning, utvikling og industrialisering av forsvarsteknologi krever langsiktighet og forutsigbarhet. Optimale resultater av deltakelsen i EDF forutsetter derfor tidlig identifisering og prioritering av ideer og planer for prosjekter og programmer hvor det ligger til rette for at en europeisk løsning kan dekke fremtidige norske operative behov og som kan bidra til relevant kunnskap om menneskelige og teknologiske forhold for å drive operasjoner under krevende forhold i nordområdene. Spesielt for utviklingsprosjekter kan dette innebære behov for tidlige veivalg som medfører bindinger og redusert handlefrihet med hensyn til senere valg av anskaffelsesstrategi og samarbeidspartnere.

Selv om forsknings- og utviklingsprosjekter kan ha forskjellige formål og deltakelse og håndteres separat i EDF, har de til hensikt å bygge på hverandre i et forløp som nasjonalt bør ses i sammenheng med prioriterte teknologiområder og fremtidige kompetanse- og anskaffelsesbehov.

Norsk organisering, støtteaktiviteter, påvirkning og finansiering

Sentralt for norsk utbytte av EDF er å sikre at arbeidsprogrammet er innrettet i henhold til norske interesser, behov og kompetansefortrinn, og at det ikke etableres administrative, finansielle eller juridiske hindre som kan svekke norsk deltakelse. Erfaring fra andre EU-programmer har vist at EUs vektlegging av strategisk autonomi har medført en praksis der Norge i stadig større grad utestenges fra deltakelse i aktiviteter som EU anser som strategiske. Dette bryter med intensjonen i EØS-avtalen, som gir Norge samme tilgang til EU-programmer vi slutter oss til. Et hovedpoeng må derfor være å opprettholde og underbygge full tilgang til alle deler av EDF. Gjennom EØS-avtalen har Norge samme tilgang som EU-land til komiteer og ekspertgrupper under EDF.

Forsvarsdepartementet vil utnytte handlingsrommet i EØS-avtalen til å påvirke arbeidsprogrammets utforming i henhold til norske interesser og prioriteringer.

Organisering

For at Norge skal kunne nyttiggjøre seg mulighetene i EDF kreves et nært og løpende samarbeid mellom alle hovedaktørene på norsk side, i første rekke FD, FST, FFI, FMA og forsvarsindustrien. FD styrer og koordinerer arbeidet. Materielldirektøren har det overordnede ansvaret med Avdeling for investeringer (FD VI) som koordinerende avdeling. FD VI har i tillegg ansvar for utviklingsdelen og Avdeling for forsvarspolitik og langtidsplanlegging (FD IV) for forskningsdelen.

Norsk deltakelse i EDF bør i størst mulig utstrekning integreres i etablerte strukturer og prosesser for planlegging, prioritering og styring av forskning, utvikling og investeringer i forsvarssektoren. Den løpende dialogen og samarbeidet med norsk industri og forskningsmiljøer bør også i størst mulig utstrekning benytte etablerte arenaer og prosedyrer, men tilpasses for å gi rom for nødvendig informasjonsdeling og koordinering knyttet til norsk påvirkning, posisjonering og deltakelse i EDF-prosjekter.

Samtidig har EDF og øvrige EU-programmer sin egen syklus som stiller nye krav til informasjonsutveksling, dialog og koordinering både internt i sektoren og mot eksterne nasjonale aktører for blant annet å utnytte synergieffekter med sivil teknologiutvikling og andre EU-programmer. Det må derfor etableres møteplasser, koordineringsarenaer, prosesser for deling av informasjon og styringsmekanismer for å sikre at relevante aktører innenfor og utenfor forsvarssektoren involveres.

Mer effektiv involvering av små og mellomstore bedrifter (SMB) er et satsingsområde i EDF så vel som i Nasjonal forsvarsindustriell strategi. De tiltakene det legges opp til i den forsvarsindustrielle strategien må derfor innrettes slik at de også bidrar til å tilrettelegge for SMBers deltagelse i EDF-finansierte prosjekter.

Støtteaktiviteter

Forskningsdelen av EDF er bygget over samme lest som EUs rammeprogram for forskning og innovasjon. Her har Norge deltatt siden 1994. Støtteaktivitetene forvaltes av Norges forskningsråd og Innovasjon Norge. I disse organisasjonene er det bygget opp et omfattende virkemiddelapparat som har vist seg å være av avgjørende betydning for nasjonal måloppnåelse knyttet til finansiell retur og nytteverdi av programdeltagelsen. Forsvarsdepartementet vil søke å utnytte eksisterende støtteaktiviteter i størst mulig grad for både forsknings- og utviklingsaktiviteter.

Dette kan innebære å knytte seg til eller bygge på eksisterende ordninger som:

- Prosjektetableringsstøtte
- STIM-EU
- Nasjonale kontaktpersoner
- Kompetansehevende tiltak
- Konsulenttjenester

Prosjektetableringsstøtte (PES) er et risikoavlastende tiltak i forbindelse med søknadsprosessen. Deltakelse i en prosjektsøknad er en betydelig investering i tid og ressurser, spesielt for SMBer, men også for forskningsinstitusjoner. PES omfatter økonomisk og faglig støtte til å identifiserte relevante utlysinger og partnere, gjennomføre reiser og etablere nettverk, søknadsskriving og profilering av søkermiljøer. Ordningen administreres av Forskningsrådet.

Gjennom rammeprogrammet for forskning og innovasjon mottar norske søkere EU-midler til forskningsprosjekter. For norsk instituttsektor er EUs dekning av indirekte kostnader for lav til at instituttene får dekket sine faktiske kostnader, slik at deltagelse i EU-prosjekter medfører at instituttene taper penger¹³. STIM-EU er etablert for å kompensere for denne underdekningen. EDF er fortsatt i oppstartsfasen, men det kan se ut som den samme underdekningen av indirekte kostnader vil gjelde for EDF. FD vil derfor vurdere om det er behov for å etablere en tilsvarende ordning for EDF og hvorvidt STIM-EU kan utvides til å dekke EDF.

For EUs rammeprogram for forskning og innovasjon eksisterer det et omfattende nasjonalt og europeisk nettverk av nasjonale kontaktpersoner (NCPer). Disse er ressurspersoner i det nasjonale virkemiddelapparatet som er oppnevnt for hvert tema i rammeprogrammet. NCP ordningen er administrert av Forskningsrådet. NCPene danner et bindeledd mellom programmet og norske

¹³ Uavhengige forskningsinstitutter i Europa har generelt en langt høyere grunnbevilgning fra sine lands myndigheter enn de norske instituttene, spesielt de teknisk-industrielle.

aktører, noe som gjør dem i stand til å se nasjonale og europeiske prioriteringer og virkemidler i sammenheng. Videre finnes det NCP'er for finansielle og juridiske spørsmål. NCP'ene bidrar videre til å mobilisere og støtte norske søkere, og med dybderådgivning til bedrifter og forskningsinstitusjoner i søknadsfasen. NCP'ene finansieres av nasjonale myndigheter, men EU gir opplæring og støtte. For EDF vil EU etablere en tilsvarende ordning kalt National Focal Points (NFP) for EDF. Erfaringen fra rammeprogrammet for forskning og innovasjon er et NCP'ene er et sentralt virkemiddel for norsk søking til og gjennomslag i programmet. FD vil vurdere å etablere en ordning med NFP'er rettet inn mot temaene i programmet og for finansielle og juridiske spørsmål. Også her vil FD i hensiktsmessig utstrekning bygge på eksisterende ordninger for å oppnå effektive løsninger for norske aktører.

Siden EDF er et nytt program i EU, vil det være stort behov for å etablere og styrke EDF-kompetansen i norske søkermiljøer. For å nå opp i konkurransen er det ikke nok at søknaden har en sterk faglig kvalitet. Norske søkermiljøer trenger kompetanse innen blant annet utformingen av søknader, budsjettering, regelverk, opphavsrettigheter og juridiske forhold. Forskningsrådet har et omfattende kurstilbud for aktører som ønsker å søke rammeprogrammet for forskning og innovasjon, og FD vil undersøke om denne også kan justeres til å dekke EDF.

Det finnes en betydelig europeisk konsulentbransje med spisskompetanse innen utforming av søknader til EUs rammeprogram for forskning og innovasjon. Forskningsrådet og Innovasjon Norge benytter disse konsulenttjenestene til en viss grad. Det må forventes at denne bransjen også vil innrette seg med tilbud til søkere til EDF. FD vil vurdere hvorvidt disse konsulentselskapene kan bidra til EDF-søknader hvor norske bedrifter og forskningsinstitusjoner deltar, og hvorvidt det er synergieffekter med eksisterende rammeavtaler på dette området.

Erfaringer fra andre EU-programmer viser at sikkerhetskrav kan danne hindre mot norsk deltakelse i utlysninger og prosjekter. FD vil vurdere særskilte tiltak for å bidra til at norske aktører tilfredsstillende nødvendige sikkerhetskrav for å kunne søke på og motta midler fra EDF, eksempelvis ordninger for hjelp til klarering av personell og infrastruktur i forbindelse med EDF-prosjekter.

Påvirkning

Evne til påvirkning krever aktiv informasjonsinnhenting og utvikling av norske posisjoner i et samarbeid mellom berørte myndigheter, FoU-aktører, næringsliv og virkemiddelapparatet i og utenfor sektoren. En sentral oppgave for FD blir å utforme innspill til, vurdere utkast til, og følge opp EDFs årlige og flerårige arbeidsplaner og prosjektutlysninger i samarbeid med øvrige aktører på norsk side. En nasjonal referansegruppe med deltakelse fra relevante aktører innenfor og utenfor forsvarssektoren vil her kunne spille en viktig rolle i tråd med erfaringene med tilsvarende

fra EUs rammeprogram for forskning og innovasjon. FD vil komme tilbake til den konkrete organiseringen av en slik referansegruppe. Videre må norsk møte-, tale- og forslagsrett i ekspertgruppen og programkomiteen brukes aktivt for å påvirke programmets innretning og innhold i tråd med norske interesser.

Effektiv norsk deltagelse i EDF forutsetter videre utstrakt utveksling, samhandling og koordinering med aktører utenfor Norge. Det gjelder i første rekke for EDF-programkomiteen og andre sentrale EDF-relaterte fora og møteplasser. Bi- og multilaterale materielldirektørmøter må benyttes aktivt for identifikasjon og oppfølging av samarbeidsmuligheter. Det samme gjelder forskningsdirektørmøter, kapabilitetsdirektørmøter og politisk direktørmøter. I tillegg vil EDF være et naturlig tema i den bredere politiske dialogen med EU og EU-hovedsteder om utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk.

Nettverk og arenaer som tilrettelegges av EU-kommisjonen og EDA må utnyttes aktivt og norsk industri og forskning må sikres tilgang til disse på linje med medlemslandene. Norsk industri og forskningsmiljøers egne internasjonale forbindelser, stedligere representanter og nettverk må utnyttes aktivt.

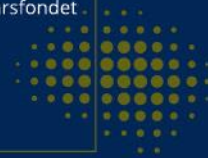
Gjennom deltakelsen i EU-programmer har Norge muligheter til å sende nasjonale eksperter som jobber i Europakommisjonen på lik linje med andre ansatte i kommisjonen. Nasjonale eksperter gir viktige bidrag til innsyn og innflytelse i EUs arbeid og representerer en unik kunnskapsbrønn om arbeidet i EU. FD vil derfor arbeide for å tilby 1-2 nasjonale eksperter til Kommisjonens direktorat for forsvarsindustri og romvirksomhet. EU-delegasjonen må brukes aktivt som bindeledd til EU-miljøet. Den øvrige norske tilstedeværelse i Brussel, inkludert NATO-delegasjonen, må også arbeide for norske interesser i EDF. Det samme gjelder nasjonale kontaktpersoner (NFPer) som vil kunne bidra aktivt til å understøtte FDs arbeid med å utvikle og fremme norske posisjoner i EDF. Det er viktig at norske aktører utnytte kunnskapen fra EU-prosjekter på en systematisk måte. Det innebærer å involvere norske deltakere som har lyktes i å hente midler fra EDF til å spre kunnskap og innsikt til andre norske søkermiljøer.

Finansiering

Norsk deltagelse i EDF forvaltes av FD og finansieres over forsvarsbudsjettet. Utgiftene til deltagelse omfatter programkontingent, nasjonale støtteaktiviteter (inkludert personellressurser), og medfinansiering for utviklingsprosjekter.

Fordelingen av kostnader til medfinansiering på deltakende nasjonale aktører må vurderes i det enkelte prosjekt. Forsvarssektorens normale praksis i forbindelse med støtte til industrielle FoU-

prosjekter vil bli lagt til grunn. Dette innebærer at alle aktører i utgangspunktet bidrar til å dele kostnader og risiko. For forsvarssektoren vil medfinansiering skje innenfor eksisterende rammer og budsjettposter knyttet til forskning, utvikling og investeringer.

Der FD søker å utvikle nasjonale støtteaktiviteter gjennom å knytte seg til eller bygge videre på eksisterende ordninger, vil FD dekke merkostnadene som følge av dette. Kostnader til nasjonale støtteaktiviteter håndteres gjennom tverrprioriteringer innenfor eksisterende budsjetttrammer.

Revisjon av strategien

EDF er et nytt program på et område hvor EU ikke har hatt programmer tidligere. Selv om programmet starter opp i 2021 ventes de første tildelingene først å skje i 2022. Det vil derfor ta tid før programmet finner sin form og den norske strategien må tilpasses og justeres som nødvendig i tråd med de erfaringer som høstes. Strategien vil derfor revideres i 2023.

